

VILDA DJUR OCH URBANA MÄNNISKOR – OFTAST EN KONFLIKTORSAK

Det spökar på vinden, det hörs märkliga ljud under golvet, det piper i ventilerna och någon river sönder sopsäckarna och sprider innehållet över gatan. Det är kusligt att flytta från stan till landet. Det är inte alls bara den idyll med fågelsång och vackra blommor som stadsbon tänkt. Inte kan de sova på nätterna heller – det är för tyst – eller också så vrålar näktergalen – näktergalningen – nätterna igenom. När av ren utmattning de precis lyckats somna, så väcks de av råkornas eller kajornas skrän. Det är inte lätt att bo på landet. En sommargäst ringde upprört för flera år sedan och klagade på att hennes nattsömn förstördes av kornas råmande. Tillråga på allt fick hon inte ens känna minsta förståelse från varken kommunen eller kreaturshållaren. I stan är det lite lättare, där kan man via tidningarna driva upp en hysteri mot ovälkomna hyresgäster på taken – fiskmåss och gråtrut - eller få sympatisörer för klagomålen på gåsskit i parkerna, men sånt går inte på landet. Där krävs det för det mesta att man anpassar sig. Det finns ingenting som går upp mot att studera vilda djur på nära håll och i frihet. Tittarsiffrorna för TV:s naturprogram visar detta. Detta kanske är en av drivkrafterna för en del att flytta ut till lantligare idyller än storstadens trafikbullriga och kolvätesångande gatumiljöer. Här i förorternas villakvarter och i byarnas prunkande trädgårdar och gårdsparkar kan man få uppleva djuren på nära håll. Ibland kan de dock även för den naturintresserade bli alltför närgångna. Förr löste man alla problem med vilda djur med bössan, en metod som fungerar bra i ett land med täta viltstammar och liten befolkning. Situationen är däremot i Sydvästskåne en annan idag. Vi lever i en allt urbanare miljö och många har kommit ifrån sitt lantliga ursprung, där man slaktade höns till helgens currygryta eller julgrisen före helgen. Man är därför inte lika förstående för djurs död i ens närhet. Anpassning och enkla lösningar ter sig då bättre. Några förslag kommer nedan, men glöm inte att alla konflikter mellan djur och människor inte kan lösas med enkla oblodiga metoder och då måste specialister anlitas. I de flesta kommuner är det kommunjägarerna som har fällor och skottlossningstillstånd. De anlitas via Miljö- och Hälsoskyddsnämnden.

Alla tycker att det är trevligt att se **rådjur** ute på fälten, men när de går in i trädgården och äter upp för dyra pengar inköpta växter så går det för långt. Vad kan man då göra utom att sätta upp höga stängsel? Enklast är att anpassa trädgården och plantera arter som inte rådjur eller andra trädgårdsmarodörer som **fältharar**, **vulkaniner** och **fasaner** gillar. Ett bra sätt är att använda blodmjöl, som både avskräcker vilda däggdjur och ger utmärkt gödning till rabatterna. Rena avskräckningsmedel för vilt finns också, men hjorthornolja kan också användas. Den verkar även mot vänner och grannar. Tillfälligt kan man skydda sin odlarmöda med att lägga människohår i påsar gjorda av nylonstrumpor och hänga dessa i omgivningen. För förlängd effekt är det viktigt att även aktivt jaga bort djuren. Mest doft är det i använda strumpor. Vindspel och aluminiumfolieremсор har en mera begränsad effekt. Djur lär sig.

När **räven** sprider soporna, så får man ha säckarna inne under natten och gå upp lite tidigare och sätta ut dem strax innan det är dags för borttransport. Man kan inte heller sätta ut steken till svalning, om räven stryker kring knutarna, för då får gästerna nöja sig något snabbtintat till middagen. Räven är däremot inte farlig för småbarn och katter, men kaninburen bör ha ett nät som skyddar mot räv- och grävlingangrepp.

Grävling under huset är ett annat vanligt problem speciellt i sommarbebyggelse. Man kan få bort den genom att upprepat störa den med en liten, inte alltför ettrig hund. Om hunden är för aggressiv kan grävlingen surna till och ge hunden en omgång med dyra veterinärkostnader som följd. När grävlingen eller grävlingarna väl lämnat bostaden gäller det att stena och gräva igen ingångarna. I värsta fall får man gräva ner ett nät ca 50 cm och sedan bocka det minst lika långt utåt. Tänk på att ingen vill bli vräkt, när man har småbarn i huset, så vänta tills ungarna kan klara sig själva. Det gäller även för andra problemarter eller problemindivider.

Mård i väggar eller på vind kan störas ut med en transistorradio som får stå på några dygn. P4 kan vara en lämplig kanal med hårdrock, tecno, rap och mycket skitprat. En liten hund som rör sig över vinden och därmed doftar in den kan också vara en bra metod. När sedan mården är borta så gäller det att finna den väg som den tagit in i huset och att sätta igen denna och såga ned grenar som leder till ingången.

Beträffande våra andra små mårddjur: **hermelin**, **småvessla** och **iller**, så uppehåller sig dessa sällan mer än någon dag under en veranda eller ett trädäck. Istället så håller de rent från smågnagare som möss, råttor, sorkar och vildkanin. Visst kan de ta annat småvilt, men deras stapelföda finns inom den nämnda gruppen. De bör sålunda betraktas som "nyttodjur" så länge som de inte går in i höns hus eller kanin och marsvinsburar, men här gäller det åter igen att se till så att hönsen och sällskapsdjuren får ett ordentligt skyddsnät runt sina domäner.✍

Ekorrrar kan också dra in material och bosätta sig i hus. Även här bör man rensa ut bomaterialet och sätta igen ingångarna till utrymmet. För övrigt uppfattas nästan alltid ekorrrar som en tillgång i trädgården. Småfåglarna är inte alltid lika glada.

Fladdermöss innanför husets paneler gör normalt ingen skada om inte kolonin blir riktigt stor och då kan ge ifrån sig dålig lukt. I så fall får man sätta igen ingångarna till boet sedan djuren lämnat det på våren eller sensommaren. Att döda djuren eller slänga ut dem under vintern eller då de har ungar kvar i boet är inte bara förbjudet utan dessutom helt oetiskt. Man skall vara glad för dessa mycket intensiva insektätare. Vissa arter tar en mygga var sjätte sekund. Rädslan för fladdermusrabies är starkt överdriven. Den är känd från en enda art – sydfladdermusen – , som har en liten population i nordvästra Skåne. Inget fall av fladdermusrabies är känt från Sverige trots mångåriga och omfattande studier. När man tar ut en fladdermus som kommit in i huset, så gör man det på kvällen och så har man handskar på för säkerhets skull. Fladdermöss anfaller inte folk.

Enklaste sättet att slippa **vildsvin** i trädgårdsland, rabatter och gräsmattor är att sätta upp en eltråd runt tomten 30 cm över marken. Anknyt inte tråden till nätet utan använd en batteridriven stömkälla. Sådana finns på t ex Granngården. Även andra djur kan gå hårt åt gräsmattan. Det gäller främst **grävling** och **kråkor**. Att de gräver i gräsmattan beror oftast på att där finns larver av harkrankar, pingborre och trädgårdsborre. Dessa är alla skadegörare på bl a gräsrötter, så de som äter dem gör stor nytta. Alla äter dessutom dagmask, men dessa är så vanliga i en bra matjord att de inte kräver något särskilt skydd och endast **mullvaden** gräver under mark efter dem. Mullvadshögarna retar en del, men bör borstas ut och ses som en utmärkt toppdressing. För den som fanatiskt kämpar för att få en green av sin gräsmatta så återstår fällor. Mullvadssaxar är rätt satta effektiva, men annars finns möjligheten att gräva ner en stor och djup konservburk som en fångstgrop i gången. Gångens anslutningar till fällan fylls med lös jord och En brädlapp läggs över det hela. Mullvaden kan sedan flyttas och släppas ut på lämplig plats. Detta gör man inte på vår och försommar utan under sensommar, höst och vinter.

Ett däggdjur som ställer till mycket problem bland trädgårdarnas småfåglar och omgivningens småvilt är lösgående **katter**. När väl katten lämnat soffan och kommit utomhus så blir de flesta huskatter formidabla rovdjur och är ofta lika impopulära, som de skator, som tar fågelungar och stör bon i trädgården. Populariteten blir än mindre av att de förorenar i sandlådor och rabatter. Detta avhjälps bäst genom att från början lära katterna att gå i sele eller att ordna en stor utomhusbur för dem. Risker att katten blir understimulerad inomhus hänger helt och hållet på om man är en intresserad kattägare eller bara har katt. Att påstå att det är naturligt att katter skall få gå lösa ute, men det är naturligt att hundar skall gå i band är absurt. Hundarna har inte gått i koppel i Sverige mer än hundra år och börjar vi nu med katterna kommer det 2100 vara lika naturligt för katter. Värst av allt är dock utsättningen av kattungar och kvarlämnandet av sommarkatter. Här finns ett lidande som är fruktansvärt. Skaffar man djur har man ett ansvar för dem och avlivning är då ett djurskyddsmässigt alternativ till det långa utdragna lidande som ett svältande parasitbemängt djur utsätts för.

Råttor och **möss** kan förorena mat och bostäder och även sprida sjukdomar även om det inte är så vanligt i vår del av landet. Tveklöst är det så att vi har svårt att fördrå dessa i och för sig intressanta och fascinerande djur. Här gäller därför vanligtvis fällor, som finns i typer som slagfällor, vilka bör gillras där inte andra djur finns, och levandefångande burfällor för den mera blödige. Slag fällor måste även tas till mot **vattensork**, som bor under marken och trycker upp högar likt mullvaden, men inte lika lätt att ha överseende med. När fruktträden och rosorna vissnar och man kan lyfta upp dem ur marken utan rötter, så har denna stora svartbruna, råttlika gnagare varit framme. Här är det svårare att ursäkta skadorna eftersom så mycket försvinner och dessutom är vattensorken extremt svår att störa bort.

På senare år har **råkorna** varit på tal. Detta beror på att arten har ökat och återtagit sin numerär efter kvicksilverbeförgiftningen under främst 1960-talet. Råkorna låter och i sin koloni så kan de skita ner. De är en av vårens budbärare i byarna på slätten, när de med heta skrån börjar bygga sina bon i kala träd och sedan under en kort tid går till häckning. I slutet av denna period var det förr kalas i gårdarna, då en råkunge per bo fälldes och avnjöts under trevliga former med grannarna i slutet av maj. Råkan hör slättens samhällen till och berikar miljön. Den är en kulturbärare, som skall tas väl omhand. Den som kan sova lugnt med bilar körande utanför fönstren hela natten, men som inte kan sova pga råkornas konsert på morgonen har tappat kontakten med sitt ursprung och bör flytta tillbaka till stadens monotona, stressande trafikbuller, som pågår dygnet runt. Råkorna sover på natten, men är uppe med tuppen. Varför får vi egentligen inte ha några enstaka tuppar i tätorterna. De hade med sitt galande påmint oss om vårt lantliga ursprung. Flyttar man ut på landet så får man anpassa sig. Det får man göra om man mot förmodan flyttar in till stan. Inte kan man skjuta bilister för att de stör nattsömnen. Många djur väljer tätorter som boplats. Det gäller änder, måsar, rovfåglar, ugglor, strandskata och en lång rad småfåglar, men också däggdjur, som kanin, hare, igelkott, mård , räv och grävling. Djuren

väljer tätorten och dess hus, gårdar och industriområden för att lokalerna är lämpliga, det finns gott om föda och de lyckas bra med sin uppfödning av ungar. **Staden är alltså ingen felaktig plats för vilda djur och deras ungar.**

Många människor tycker att djurungar i tätortsmiljön skall tas omhand, eftersom där finns många faror som trafik, människor, hundar och framförallt katter. **Föräldrarna har gjort ett medvetet val och det är därför inte vår sak att ändra på detta.** Du kan däremot hjälpa dem genom att hålla hunden i koppel, hålla katten inne under häckningssäsongen och se dig för när Du går på ställen där fågelungar eller fågelägg kan finnas. **Stanna inte på en plats där fåglar varnar för Dig.** Då får föräldrarna inte tillfälle att mata sina ungar.

Jan-Åke Hillarp
Djurskyddet Malmö
KFV Skåne sydväst

RÅKAN

Varje år får miljöförvaltningarna runt om i Skåne in klagomål från personer som känner sig störda av råkornas högljudda närvaro och kräver åtgärder mot råkkolonierna. Sedan 2007 finns en prejudicerande dom till förmån för råkornas naturliga förekomst.

Referat:

Den 11 juni 2007 meddelade Växjö tingsrätt, miljödomstolen, dom i mål nr M 1273-07.

En privatperson hade klagat på en råkkoloni i centrala Trelleborg men då miljönämnden inte ansåg att råkkolonin utgjorde någon olägenhet för människors hälsa beslutades att någon åtgärd mot råkorna inte skulle vidtagas.

Beslutet överklagades till Länsstyrelsen i Skåne län som delade miljönämndens uppfattning med följande

motivering:

"Ljud och spillning från råkor kan betraktas som störande och förorsaka såväl besvär som missnöje. Problemen är dock som störst under fåglarnas häckning. Den störning som klaganden kan uppleva bedöms i detta fall inte som så allvarlig att den kan anses vara skadlig för människors hälsotillstånd.* Störningen är således inte heller en olägenhet för människors hälsa i miljöbalkens mening. Skäl saknas därför för närvarande att med stöd av miljöbalken vidta någon åtgärd med anledning av de framförda klagomålen"

Länsstyrelsens beslut överklagades till miljödomstolen som gjorde samma bedömning som länsstyrelsen.

*Det kan noteras att den aktuella råkkolonin omfattar ca 30 bon fördelade på tre träd i en plantering omgiven av kyrka och bostadshus i centrala Trelleborg samt att avståndet från de råkbärande träden till den klagandes fastighet är ca 50 meter.

Ytterligare en dom till råkornas fördel meddelades av Miljödomstolen i Växjö den 23 mars 2011 Mål nr M 336-11. I detta mål framfördes klagomål på en råkkoloni i Oxie med ca 20 bon varav en del av bona befann sig i träd endast 10 meter från den klagandes bostad. Området vid och kring kolonin utgörs av bostadsbebyggelse, vägar och grönytor. Av domskälen framgår att Miljödomstolen inte ansett att förekomsten av råkor är onormalt hög i det aktuella grönområdet och att råkorna därmed bör betraktas som ett naturligt inslag i miljön även om råkornas läte och spillning periodvis kan ge upphov till visst obehag.

OLJA OCH FÅGLAR - ETT STORT PROBLEM

Vår samarbetsorganisation KfV Skåne sydväst tar hand om vilda skadade och sjuka djur samt övergivna ungar till vilda djur. Djurskyddet Malmö stödjer denna verksamhet. Sådär går arbetet till med oljeskadade fåglar. Enstaka oljade fåglar kommer in varje år, men ibland sker större utsläpp eller oljeolyckor som Fu Shan Hai-olyckan norr om Bornholm i juni 2003. De skånska KfV-avdelningarna arbetade då tillsammans.

1. Efter larm går fångstpatruller på minst två personer ut, söker av, noterar och insamlar oljeskadade djur. Fåglar placeras i pappkartonger, som lämnas på förutbestämda uppsamlingsplatser. Man samlar även in döda fåglar för att få en statistik över vilka arter och antal som råkat ut för oljan. Prov på oljan tas oftast för att man skall veta hur djuren skall tvättas. Räddningstjänst och Kustbevakning undersöker oljans giftighet.

2. Kartongerna hämtas av transportörer och tas till KfV-centret. Fåglarna undersöks, vätskas upp och får efter behov bariumsulfat för att binda olja i mag-tarmkanalen samt antibiotika. Uppvätskningen sker med sond. Vissa fåglar kan vara så inoljade att de är i behov av en förtvätt innan de kan utsättas för vidare behandling. Andra behöver matas upp så att de är i kondition för att klara tvätten. Under hela processen utvärderas vilka fåglar som kan beräknas klara hanteringen. De som är för skadade och utom hjälp avlivs. Vid mycket fågel så hjälper KfV-avdelningarna varandra.

3. Innan fåglarna tvättas måste de vara i sådan kondition att de klarar detta mycket stressande moment. För att lösa oljan smörjes den vanligen in med rapsolja före tvätt. Ett tvättlag består av två

tvättare – när det gäller svanar tre. En tvättledare leder arbetet och serverar tvättlagen. Själva tvätten sker i ett stort antal tvättvatten, som håller fågelns kroppstemperatur. Rengöringen av fågelns fötter följer en noggrann procedur och tar ca 30 min. Sedan är det dags att skölja bort tvättmedlet. Det tar ca 60 min. En fågel med kvarvarande tvättmedel i fjäderdräkten har lika små chanser att överleva som om den vore oljad.

4. Efter tvätten får fåglarna torka i ett varmt utrymme i ca 12 timmar. Därefter flyttetas de i en timme. Flytttest sker med en fågel åt gången. Den som inte klarar flyttestet går till omtvätt. Det är tvättarnas misslyckande. Det är därför enorm noggrannhet krävs av dessa. Svanar, gäss, simänder, sumphöns och måsar är förhållandevis lätta att lyckas med. Dykänder som alfågel och ejder är svårare. Svårast är alkor. Svårigheten ligger i

fjäderdräktens kvalitet och djupet fåglarna dyker till för att finna föda. Sillgrisslor kan dyka till 40 meters djup. Är fjäderdräkten skadad så pressas vatten in och fågeln kommer att gå en långsam och plågsam död till mötes.

5. De fåglar som klarat flyttestet sätts i en vattenvoljär, där de kan simma, tvätta sig och äta under kontroll så att viltrehabiliteraren kan vara säker på att de klarar av att släppas. Här får de vara omkring en vecka.

6. Inför släppet ringmärks varje fågel för att deras vidare öden skall kunna följas. Naturligtvis kan de bara släppas, där de infångades om oljan är borta från området. Det är roligt för dem som varit med i arbetet att få vara med vid släppningstillfället.